

Özgün Araştırma

KADIN KONUKEVİNDE KALAN VE ŞİDDETE UĞRAMIŞ KADINLARIN İLİŞKİLERE İLİŞKİN BİLİŞSEL ÇARPITMA DÜZEYLERİNİN ÖRSELEYİCİ STRES, DEPRESYON VE UMUTSUZLUK DÜZEYLERİ İLE İLİŞKİSİ

RELATIONSHIP BETWEEN INTERPERSONAL COGNITIVE DISTORTIONS AND TRAUMATIC STRESS, DEPRESSION AND HOPELESSNESS LEVELS OF WOMEN STAYING IN SHELTERS AND EXPOSED TO VIOLENCE

¹ Güldane Kılıç, ^{2*} Mustafa Yıldız

ÖZET

Amaç: Bazı ruhsal sorunların bilişsel çarpıtmalarla ilişkili olduğu bilinmektedir. Bu çalışmada kadın konukevinde kalan ve şiddet görmüş olan kadınların ilişkilerine ilişkin bilişsel çarpıtmalarının örsleyici stres, depresyon ve umutsuzluk düzeyleri ile olan ilişkisinin araştırılması amaçlandı.

Yöntem: İstanbul'da ve Kocaeli'de bulunan üç kadın konukevinde kalan 79 kadın ile görüşüldü. Görüşmede İlişkilerle İlişkin Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, Travmatik Stres Belirti Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği, Beck Umutsuzluk Ölçeği ve araştırmacılar tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu kullanıldı. Verilerin çözümlenmesinde tanımlayıcı istatistik yöntemleri, Mann Whitney U, Spearman Korelasyon Testi ve Lojistik Regresyon analizi kullanıldı.

Bulgular: Araştırmanın sonuçları katılımcıların eğitim düzeyinin ilişkilerle ilişkin bilişsel çarpıtmaların tüm alt etmenleriyle, kadın konukevinde kalış süresinin ise gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma alt etmenleriyle ilişkili olduğunu gösterdi. Yanına alamadığı çocuğu bulunan kadınların ilişkilerle ilişkin bilişsel çarpıtmalar ve zihin okuma puanlarının daha yüksek olduğu bulundu. İlişkilerle ilişkin bilişsel çarpıtmalar ve tüm alt etmenlerinin örsleyici stres, depresyon ve umutsuzluk düzeyleri ile anlamlı olarak ilişkili olduğu görüldü. Örsleyici stres belirtileri ilişkilerle ilişkin bilişsel çarpıtmalar için yordayıcı bulundu.

Sonuç: İlişkilerle ilişkin bilişsel çarpıtmalar örsleyici stresle doğrudan ilişkili gibi görünüyor. Örsleyici stres yaşantısı bilişsel çarpıtmaları artırabileceği gibi bilişsel çarpıtmalar da örsleyici stres belirtilerinin şiddetini artırabilir.

Anahtar Kelimeler: Kadın konukevi, kadına yönelik şiddet, ilişkilerle ilişkin bilişsel çarpıtmalar, örsleyici stres, depresyon, umutsuzluk, TSSB.

Objective: It is known that some psychological problems are related with cognitive distortions. This research's aim is to find relationship between interpersonal cognitive distortions and traumatic stress, depression and hopelessness levels of women staying in shelters and exposed to violence.

Method: In this study 79 women staying in three shelters in İstanbul and Kocaeli were interviewed. Cognitive Distortions on Relationships Scale, Instrument for Traumatic Stress, Beck Depression Scale, Beck Hopelessness Scale and Socio-Demographic Information Form were fulfilled in the interview. Descriptive statistical methods, Mann Whitney U, Spearman Correlation Test and Logistic Regression were used to analyze the data.

Results: Results of the study show that participants' education level is correlated with interpersonal cognitive distortions and its all subscales and also residence time is correlated with unrealistic relationship expectations and mind reading subscales of interpersonal cognitive distortions. Women who couldn't take their children in spite of they wanted to, has higher levels of interpersonal cognitive distortions and mind reading distortions compared to other women. Interpersonal cognitive distortions with its all subscales are significantly correlated with traumatic stress, depression and hopelessness levels. Traumatic stress level had predictive power for the interpersonal cognitive distortions.

Conclusions: It seems that interpersonal cognitive distortions are directly correlated to traumatic stress. As traumatic stress can increase the interpersonal cognitive distortions, also cognitive distortions can increase the severity of traumatic stress symptoms.

Key Words: Sheltered home, violence against women, interpersonal cognitive distortions, traumatic stress, depression, hopelessness

ABSTRACT

¹Uzman Psikolog,
İstanbul, Türkiye

^{2*} Ruh Sağlığı ve Hastalıkları
AD, Tıp Fakültesi
Kocaeli Üniversitesi
Kocaeli, Türkiye

Giriş

Şiddetin sıklıkla yaşandığı yerlerden birisi ailedir. Ancak aile içi şiddet, evlilik içi şiddet ve eşler arası şiddet gibi terimler şiddet uygulayanın ve şiddete maruz kalanın kim olduğunu göstermekte yetersiz kalmaktadır.¹ "Aile içi şiddet", "cinsiyet ayrımcılığına dayalı şiddet" gibi kavramlar sıklıkla kadına yönelik şiddet kavramı yerine kullanılır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, şiddet gören kişi ile kastedilenin çok büyük olasılıkla kadın olduğudur.² Şiddet türleriyle genellikle iç içe geçmiş şekilde karşılaşılır. Bir şiddet türünün yaşanması kadınları diğer şiddet türleri için de risk altına sokabilir. İlgili yazında şiddetin temel olarak dört türü üzerinde durulmuştur. Bunlar fiziksel, psikolojik (duygusal), ekonomik ve cinsel şiddettir. Şiddetin pek çok çalışma ile ortaya konmuş olumsuz etkileri kadın konukevlerinde yapılan çalışmalarla da desteklenmiştir.³

Bilişsel davranışçı yaklaşıma göre kişinin duygularını belirleyen yaşadığı olay değil, yaşadığı olaylara ya da durumlara ilişkin düşünme

biçimleridir. Bu yaklaşıma göre A noktası yaşanan olay, C noktası ise verilen duygusal/davranışsal yanıt olarak düşünüldüğünde, C'yi belirleyen B noktasında A olayı ile ilgili olarak yapılan yorumdur ve B noktasındaki yorum çoğu zaman otomatik düşünceler aracılığıyla gerçekleşir.⁴ Otomatik düşüncelerin bazı bilişsel çarpıtmaları barındırması olabilir. "Benim karşına hep kötü insanlar çıkar" gibi bir otomatik düşünceye sahip olan bir kişinin "falcılık" gibi bir bilişsel çarpıtma yaptığından söz edilebilir.

Örsleyici (travmatik) yaşam olaylarının arkasından kişilerde gözlemlenen olumsuz inançların oluşumunda olayın kendisi kadar kişinin olaya dair değerlendirmeleri, yani bilişsel süreçler de önemli bir role sahiptir.⁵ İlgili yazında örsleyici yaşam olayları ile bilişsel çarpıtmalar arasında ilişkiyi olduğunu gösteren çalışmalara rastlanmaktadır.^{6,7,8} Bilişsel çarpıtmalarla depresyon ve umutsuzluk düzeylerinin bilişsel çarpıtmalarla bağıntı içerisinde olduğunu göstermektedir.^{9,10,11,12}

Geliş:

16.05.2017

Kabul:

31.05.2017

Sorumlu yazar

Mustafa Yıldız

Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD,
Tıp Fakültesi
Kocaeli Üniversitesi
Kocaeli, Türkiye

e-mail:

myildiz60@yahoo.com

Kadın konukevinde kalmakta olan kadınlar, nicelik olarak hayatlarının büyük bölümünü birlikte geçirdikleri, en yakın kişisel ilişkiyi kurdukları kişilerden şiddet görmüş olabilirler. Bu kadınlar hayatlarını tekrar yoluna koyabilmek için kendilerine yeni kaynaklar yaratmalı, insanlarla ilişki kurmalıdır. Bu durum şiddet görmüş kadınların ilişkilerine ilişkin bilişlerini araştırmaya değer kılmaktadır. Bu çalışmada kadın konukevinde kalmakta olan ve şiddet görmüş kadınların ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalarının örseleyici stres, depresyon ve umutsuzluk düzeyleri ile ilişkisi araştırıldı. Çalışmanın amacı doğrultusunda ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmaların (yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma çarpıtmalarının) örseleyici stres, depresyon ve umutsuzluk düzeyleri ile ilişkili olduğu varsayımı test edildi.

Yöntem ve Gereç

Örneklem

Örneklemi Kocaeli ve İstanbul'da bulunan üç kadın konukevinde kalan, okur-yazar, 18 yaş ve üstü, en az bir şiddet türüne maruz kalmış olan ve zihinsel engel ya da psikotik bozukluk tanısı almamış olan 79 kadın oluşturdu.

Sosyodemografik Bilgi Formu

Araştırmada kullanılan 16 soruluk sosyodemografik bilgi formu, katılımcıların demografik bilgilerini toplamak ve ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtma düzeylerine etki edebilecek yaş, eğitim durumu, ekonomik durum algısı gibi değişkenleri saptamak amacıyla hazırlandı.

Travmatik Stres Belirti Ölçeği (TSBÖ)

Travmatik Stres Belirti Ölçeği Başoğlu ve ark. tarafından geliştirilmiştir.¹³ Bu ölçek 23 maddeden oluşur ve kişiler son 1 ay için, kendilerini dörtlü Likert tipi olan bu ölçek üzerinde değerlendirir. Her maddeye verilen yanıt 0 ile 3 arasında puanlandırılır.

Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ)

Beck Depresyon Ölçeği, Beck ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş bir öz bildirim ölçeğidir.¹⁴ Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Hisli tarafından yapılmıştır.¹⁵ Ölçek 21 maddeden oluşmaktadır ve kesme puanı 17'dir.

Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ)

Beck Umutsuzluk Ölçeği, Beck ve ark. tarafından geliştirilmiş olup, kişilerin geleceğe ilişkin beklentilerini ve karamsarlık düzeyini ölçmeyi amaçlayan bir ölçektir.¹⁶ Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Durak tarafından yapılmıştır.¹⁷ Ölçek 20 maddeden oluşmaktadır ve geleceğe ilişkin duygu ve düşüncelerle ilgili ifadelerden oluşmaktadır.

İlişkilere İlişkin Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği (İİBÇÖ)

Hamamcı tarafından geliştirilen bu ölçek, bireylerin kişiler arası ilişkilerinde sahip oldukları bilişsel çarpıtmaları değerlendirir.¹⁸ Bireyin ilişki içerisinde olduğu kişinin kim olduğuyla ilgili bir sınırlandırma söz konusu değildir. Ölçek beşli Likert tiptedir ve 19 bilişsel çarpıtma ifadesinden

oluşmaktadır. Ölçekten alınan puan yükseldikçe ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtma düzeyinin yükseldiği düşünülür. Ölçek yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma olmak üzere 3 alt etmen içermektedir.

İstatistiksel Değerlendirme

Araştırmada toplanan veriler, SPSS 20 paket programı kullanılarak çözümlendi. Veri çözümlenmesinde öncelikle tanımlayıcı istatistik yöntemleri kullanıldı. Daha sonra sürekli değişkenlerin İİBÇÖ ve alt etmenleri ile olan ilişkisi Spearman Bağlantı Testi, kategorik değişkenlerin İİBÇÖ ve alt etmenleri ile olan ilişkisi ise Mann Whitney U testi ile incelendi. Örseleyici stres, depresyon ve umutsuzluk puanlarının İİBÇÖ ve alt etmenleri ile olan ilişkisi de verilerin normal dağılıma uymaması nedeniyle Spearman Bağlantı Testi ile incelendi. Son olarak İİBÇÖ ile ilişkili bulunan değişkenlerin toplam etkilerine bakıldığında hangi değişkenin yordayıcı gücünün olduğunun bulunması için lojistik regresyon çözümlenmesi uygulandı.

Bulgular

Katılımcıların Demografik Özellikleri

Yaş ortalaması 31,7 (SS=9.0) yıl, eğitim ortalaması 6,6 (SS=3,9) yıl, kadın konukevinde kalış sürelerinin ortalaması 9,0 (SS=15,4) hafta idi. Örneklemi oluşturanların %60,8'i evli (n= 48), %11,4'ü bekar (n= 9), %16,5'i boşanmış (n=13), %3,8'i dul (n=3) ve %7,6'sı ise imam nikahıyla (n=6) birliktelik yaşayan kadınlardı. Örneklem %25,3'ü bir mesleğinin olduğunu belirtti (n=20). Katılımcıların %69,6'sı (n=55) ekonomik durumunun düşük, %29,1'i ekonomik durumunun orta (n=23), %1,3'ü ise yüksek (n=1) olduğu görüşündeydi.

Evlenmiş olan 70 kadının %17,1'i (n=12) kendi isteği ve ailesinin rızasıyla, %30'u (n=21) kendi isteğiyle ve kaçarak, %27'si (n=19) görücü usulü, %17,1'i (n=12) aile zoru ile ve %8,6'sı (n=6) eş zoru ile evlendiğini bildirdi. Araştırmaya katılanların %17,7'si (n=14) çocuk sahibi değilken, %32,9'u (n=26) 1 çocuk, %27,8'i (n=22) 2 çocuk, %12,7'si (n=10) 3 çocuk, %6,3'ü (n=5) 4 çocuk ve %2,6'sı (n=2) 5 ya da daha fazla sayıda çocuk sahibiydi. Katılımcıların %20,3'ünün (n=16) yanına almak isteyip de alamadığı en az 1 çocuğu vardı. Örneklem %45,6'sı (n=36) daha önce de kadın konukevinde kalmış olduklarını, %48,1'i (n=38) ise aldıkları hizmetin iyi olduğunu belirtti.

Araştırmaya katılan kadınların %94,9'u (n=75) fiziksel şiddet, %97,5'i (n=77) duygusal şiddet, %86,1'i (n= 68) ekonomik şiddet, %65,8'i (n= 52) cinsel şiddet gördüklerini belirtti. Bununla beraber kişilerin %58,2'si (n=46) şiddet türlerinin hepsine maruz kaldıklarını bildirdi. Katılımcıların %84,8'i (n=67) eşlerinden, %49,4'ü (n=39) ailelerinden, %19'u (n=15) eşlerinin ailesinden, %5,1'i ise (n=4) diğer kişilerden (arkadaş ve meslektaşları) şiddet gördüklerini belirtti. Örneklem %57'sinin (n=45) ailesinde şiddet gören başka bir kadın daha vardı.

Örneklem ölçeklerden aldıkları en düşük ve en yüksek puanlar, puan ortalamaları ve standart sapmaları Çizelge 1'de verildi.

Sosyodemografik bilgi formunda yer alan sürekli değişkenler ile İİBÇÖ ve İİBÇÖ'nün alt etmenleri arasındaki ilişki incelendi ve çözümlenme sonuçları Çizelge 2.'de gösterildi.

Ölçekler	Ort ± SS	Aralık
İİBÇÖ	65.2 ± 13.9	27.0-93.0
İİBÇÖ-Etmen 1	27.5 ± 6.9	11.0- 39.0
İİBÇÖ- Etmen 2	28.1 ± 7.2	9.0 - 40.0
İİBÇÖ- Etmen 3	8.5 ± 2.9	3.0 - 12.0
BDÖ	20.7 ± 10.6	0.0- 52.0
TSBÖ	41.0 ± 15.7	4.0 - 68.0
BUÖ	7.2 ± 4.4	2.0 - 19.0

Çizelge 1. Şiddete uğramış kadınların (n=79) ölçek puanları
İİBÇÖ: İlişkilere İlişkin Bilişsel Çarpıtma Ölçeği, BDÖ: Beck Depresyon Ölçeği, TSBÖ: Travma Sonrası Stres Ölçeği, BUÖ: Beck Umutsuzluk Ölçeği.

	Yaş	Eğit. Süresi	Ekonomik Durum Algısı	Çocuk Sayısı	Kalış Süresi	Hizmet Kalite Algısı
İİBÇ	r	r	r	r	r	r
Yakınlıktan Kaçınma	-0.126	-0.385	-0.058	.148	-0.212	-0.020
Gerçekçi Olmayan İlişki Bekl.	-0.169	-0.287*	-0.013	.139	-0.138	-0.071
Zihin Okuma	-0.132	-0.435**	.136	.118	-0.241*	.134
	-0.086	-0.280*	.098	.041	.296**	-.140

*p<.05, **p<.01

Çizelge 2. Sürekli değişkenler ile İİBÇÖ ve İİBÇÖ'nün alt etmenleri arasındaki ilişki (n=79)

Çizelge 3.'te görüldüğü gibi kategorik değişkenlerden yalnızca yanına alamadığı çocuğun bulunup bulunmaması değişkeni İİBÇÖ toplam puanı ve alt etmenlerden zihin okuma çarpıtması ile anlamlı ilişkili olarak bulundu. Yanına alamadığı çocuğu bulunan kadınların İİBÇÖ toplam puanı ve alt etmenlerden zihin okuma çarpıtması puanları yanına alamadığı çocuğu bulunmayanlara göre anlamlı olarak daha yüksekti (sırasıyla, U=339.500, p<.05; U=316.500, p<.05).

	İİBÇÖ	Yakınlıktan Kaçınma	Gerçekçi Olmayan İlişki Bekl.	Zihin Okuma
	p	p	p	p
Meslek Var (n=20)	.813	.484	.163	.135
Evli (n=54)	.153	.122	.227	.080
İsteğiyle Evlenen (n=33)	.427	.255	.706	.299
Yanına Alamadığı Çocuk Var (n=16)	.045	.109	.056	.021

Çizelge 3. İİBÇÖ ve alt etmenlerinin kategorik değişkenler bakımından değerlendirilmesi

TSBÖ toplam puanı ile İİBÇÖ ve alt etmenlerden yakınlıktan kaçınma ve gerçekçi olmayan ilişki beklentisi toplam puanları arasında pozitif, orta düzeyde ve ileri derecede anlamlı ilişki bulundu (sırasıyla, r=.650 p<.01; r=.613 p<.01; r=.556, p<.01). TSBÖ toplam puanı ile zihin okuma alt etmeni puanı arasında ise pozitif, yüksek düzeyde ve ileri derecede anlamlı ilişki bulundu (r=.783, p<.01) (Çizelge 4).

BUÖ toplam puanı ile İİBÇÖ ve yakınlıktan kaçınma alt etmeni toplam puanı arasında orta düzeyde, pozitif, ileri derecede anlamlı ilişkiye rastlandı (sırasıyla; r=.384 p<.01; r=.431 p<.01). BUÖ toplam puanı ile gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma alt etmenleri arasında düşük düzeyde, pozitif ve anlamlı ilişki bulundu (r=.259, p<.05; r=.263, p<.05) (Tablo 4).

BDÖ toplam puanı ile İİBÇÖ ve yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi, zihin okuma alt etmenleri toplam puanları arasında pozitif yönlü, orta düzeyde ve ileri derecede anlamlı ilişki vardı (sırasıyla, r=.429 p<.01; r=.452 p<.01; r=.331 p<.01; r=.522 p<.01) (Çizelge 4.).

	BDÖ	TSBÖ	BUÖ
	r	r	r
İİBÇ	.429***	.650**	.384**
Yakınlıktan Kaçınma	.452**	.613**	.431**
Gerçekçi Olmayan İlişki Bekl.	.331**	.556**	.259*
Zihin Okuma	.522**	.783**	.263*

Çizelge 4. İİBÇÖ ve alt etmenleri ile BDÖ, TSBÖ ve BUÖ puanları arasındaki ilişki

Çizelge 5.'te verilen lojistik regresyon sonuçlarına göre yordayıcı değişkenlerin modele dahil edilmediği ilk basamakta modelin İİBÇ kategorilerindeki bireyleri %56 oranında doğru tahmin edebildiği görüldü. Yordayıcı değişkenlerden TSBÖ puanının da denkleme dahil edildiği ikinci basamakta ise, modelin İİBÇ kategorilerindeki dağılımı doğru tahmin gücü %76'ya yükseldi.

Sonraki basamaklarda sırasıyla diğer bağımsız değişkenler de modele eklendi, ancak modelin dağılımının tahmin gücünün anlamlı olarak artmadığı görüldü.

Sonuç olarak İİBÇÖ toplam puanını yalnızca TSBÖ toplam puanının yordadığı bulundu. Katılımcının TSBÖ puanının yükselmesinin, yüksek seviyede İİBÇÖ gösterme olasılığını yüzde 11 oranında arttırdığı (O.R.= 1,092; p<.01) görüldü. Ayrıca Nagelkerke R2 uyum değerinin de .495 olduğu saptandı. Bu değer de modelin uyumunun iyi olduğunu göstermektedir.

İlişkili Etmen	O.R. (Exp beta)	(%95 GA)	P
TSBÖ	1.092	(1.034-1.152)	.002
BDÖ	1.011	(.936-1.091)	.790
Eğitim Yılı	.906	(.769-1.068)	.238
BUÖ	1.058	(.888-1.260)	.528
Yanına Alamadığı Çocuk	.243	(.045-1.302)	.099

Çizelge 5. İİBÇÖ puanını yordayan etmenlerin lojistik çözümleme ile bulunması

Tartışma

Çalışma bulgularına göre örneklemin eğitim düzeyi arttıkça ilişkilere ilişkin olarak yapılan bilişsel çarpıtmaların azaldığı söylenebilir. İlişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmaların araştırılmasında örneklem olarak genellikle üniversite öğrencileri ya da ergenler gibi belirli bir grubun seçildiği görülmektedir.^{19,20} Bu nedenle örselenme yaşamış kadınlarda eğitim durumuyla ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar arasındaki ilişkiyi ayrıntılarıyla ortaya koyabilmek için uygun karşılaştırma gruplarında yapılacak çalışmalara gereksinim vardır.

Yanına almak istediği halde alamadığı çocuğu olan kadınların diğer kadınlara göre genel olarak ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmaları ve zihin okuma çarpıtmasını daha fazla yaptıkları bulundu. Örselenmiş bir annenin geride kalan çocuğu için kaygılanıyor ve farklı düşünsel çıkarımlarda bulunuyor olması beklendik bir durumdur. Bu durum ayrıca geride kalan çocukların ruhsal sağlığı için de önemli bir konudur. Kadınların çocuklarını yanına alamamasının çocuğun babada kalmasını destekleyen kültürel özellikler, ekonomik sebepler ya da şiddet yaşantısının kadın üzerindeki etkisinden kaynaklanabileceği gibi nedenlerle bu konunun daha iyi anlaşılabilmesi için yeni araştırmalara gereksinim olduğu açıktır.

İİBCÖ'den alınabilecek en yüksek puan 95, en düşük puan 19 iken çalışmamızda katılımcıların aldıkları puan ortalaması 65.2'ydi. Ölçekten alınan puan yükseldikçe katılımcıların yaptıkları bilişsel çarpıtmaların arttığı bilinmektedir. Aynı ölçeğin kullanıldığı ve evli çiftler ile üniversite öğrencilerinin katılımıyla gerçekleşen iki çalışmayla karşılaştırıldığında, örnekleminin daha yüksek düzeyde bilişsel çarpıtma yaptığı görüldü.^{21,22} Örnekleminin gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve yakınlıktan kaçınma çarpıtma düzeyleri de evli çiftlerle yapılan çalışmalarda bulunan bu iki alt etmendeki çarpıtma düzeylerinden daha yüksek bulundu; zihin okuma çarpıtma düzeyi ise bu çalışmaların sonuçlarıyla benzerdi.^{21,23} Şiddet görmenin ruhsal bozukluklarla, ruhsal bozuklukların da bilişsel çarpıtma düzeyi ile pozitif bağıntı içerisinde olduğunu gösteren çalışmalar bulunduğundan, şiddet gören kadınların normal nüfustan daha yüksek düzeyde bilişsel çarpıtma yapması beklenir bir sonuç olabilir. Yine de bu çıkarımın yapılabilmesi için şiddet gören kadınların bilişsel çarpıtmalarının kontrol grubuyla karşılaştırıldığı çalışmalara gereksinim vardır.

Araştırma örnekleminin TSBÖ'den aldıkları ortalama puan 41.0 olarak bulundu. Katılımcıların ortalama puanları Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Depresif Bozukluk tanılarını karşılayabilecek kadar yüksek olduğu görüldü. Ancak çalışma klinik görüşmeye dayalı olmadığı için katılımcıların ne kadarının TSSB ve/ya da Depresif Bozukluk tanısı alacağını söyleyemeyiz. Aynı zamanda umutsuzluk düzeylerinin yüksek olmaması da tanı almada ki kuşkuyla haklı çıkarılabilir. Çalışmamızda örseleyici stres belirtileri ile ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar ve tüm alt etmenleri arasında anlamlı ilişkiye rastlandı. Bu ilişki başka araştırmalarda da saptanmıştır. Bir araştırmada, bilişsel çarpıtmaların TSSB tanısı konmasında ve belirti şiddeti üzerinde yordayıcı gücünün olduğunu, ancak uzun dönemdeki tanıyı ve belirti şiddetini yordamadığı gösterilmiştir.⁶ Yine başka bir çalışmada motosiklet kazası geçirmelerinin ardından akut stres bozukluğu tanısı almış ve almamış kişilerin bilişsel çarpıtma düzeyleri karşılaştırılmış, tanı almış kişilerin hem olumsuz olayların olma ihtimali, hem de bu olayların

olumsuz sonuçları hakkında daha abartılı inançlara sahip oldukları görülmüştür.⁸ Bizim çalışmamız kesitsel olduğundan bilişsel çarpıtmaların uzun dönemdeki tanı ve belirti şiddetini yordayıp yordamadığını söyleyemiyoruz.

Araştırmamızın bulguları depresyon puanı yükseldikçe ilişkilere ilişkin olarak yapılan bilişsel çarpıtmalar, yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma çarpıtmalarının arttığını gösterdi. Araştırmamızın bulguları ile uyumlu olarak, üniversite öğrencilerinde ilişkiye ilişkin gerçek dışı inançların depresif belirtilerle ilişkili olduğunu bulunmuştur.²⁴ Yine başka bir çalışmada genç yetişkinlerin bilişsel çarpıtma düzeylerinin, kaygı ve depresyon düzeyleri ile ileri derecede ilişkili olduğu görülmüştür.²⁵ Bir başka çalışmada ise araştırmacılar iyileşmiş depresyon hastalarının yaptığı bilişsel çarpıtmaların sıklığının depresyon hastalarından az olduğunu, ayrıca iyileşmiş depresyon hastalarının bilişsel çarpıtma düzeyinin mükemmeliyetçi tutum kapsamına alınabilecek bilişsel çarpıtmalar dışında kontrol grubuyla eşitlendiğini, ağır depresyonun iyileşmesiyle bilişsel çarpıtmaların da önemli ölçüde ortadan kalktığını belirtmiştir.⁹ Şiddet gören kadınların depresif duygu-durumlarının tedavi edilmesinin hem depresyonun azalması hem de bilişsel çarpıtmaların azalması örselenme sonrası stres şiddetinin azalması beklenir. Başka bir çalışmaya göre depresyonun yordayıcıları kaygı bozukluğu ek tanısı ve bilişsel çarpıtma düzeyi ile umutsuzluk düzeyinin yüksek oluşudur.²⁶ Bu çalışmanın bulguları bilişsel çarpıtma düzeyi ile depresyon arasındaki ilişki bakımından çalışmamızla uyumlu bulundu. Çalışmamızda katılımcıların kaygı düzeylerinin araştırılmamış olması bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Çalışmamızda katılımcıların umutsuzluk düzeyleri ile ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar ve yakınlıktan kaçınma alt etmeni arasında orta düzeyde ve ileri derecede anlamlı ilişki bulundu. Yine umutsuzluk düzeyi ile gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma alt etmenleri arasında düşük düzeyde ve anlamlı ilişki vardı. Örneklemin umutsuzluk düzeyi arttıkça ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmaları tüm alt etmenleri dahil olmak üzere arttı.

Üniversite öğrencilerinin olumsuz benlik algısı, kendini suçlama, çaresizlik, umutsuzluk, yaşamı tehlikeli görme ile ilgili bilişsel çarpıtmaları arttıkça umutsuzluklarının arttığı, öte yandan artan bu bilişsel çarpıtmalarla sorunları çözme konusundaki özgüven düzeylerinin de düşüş gösterdiği bulunmuştur.¹⁰ Bu araştırma bulgusunun bilişsel çarpıtma ve umutsuzluk düzeyleriyle ilişkisi bakımından bizim araştırmamızla uyumlu olduğu görüldü, ancak sorun çözme konusundaki özgüven araştırmamız kapsamında değildi. Umutsuzluğun ilişkili olduğu sorun çözme konusundaki özgüven etmeni de şiddet gören kadınlarda araştırılmalıdır.

Yapılan lojistik regresyon çözümlemesi ile yalnızca örseleyici stres düzeyinin ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmaları yordadığı görüldü. Araştırmamızda şiddet gören kadınların özellikle ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtma düzeylerinin araştırılmaya değer bir konu olduğu düşünüldü. Gerçekçe ise bu kişilerin hayatlarını tekrar yoluna koyabilmek için kendilerine yeni kaynaklar yaratmaları ve insanlarla ilişki kurmalarının gerekliliği idi. Şiddet gören kadınların insanlarla ilişkilerinde zorlanma yaşamasına neden olabileceği öngörülen bu bilişsel çarpıtmaların yordayıcısının örseleyici stres düzeyi olduğunun bulunması önemli bir bulgudur.

İnsanların en yakın ilişkiyi eş ve aileleriyle kurması ve ayrıca bu kişilerin yanında güvende olması beklenirken, bu kişilerden şiddet görmek potansiyel örseleyici bir yaşantıdır ve dünyanın adil ve güvenli, diğer insanların da güvenilir olduğuna dair temel varsayımları sarsabilir. Şiddet yaşantısının potansiyel olarak örseleyici olmasının sebebi insanların olaydan etkilenme düzeylerinin farklı olabilemesidir. Potansiyel örseleyici olaylar sonucu kişinin örselenmeye yanıtını belirleyen örselenme öncesi, örselenme anı ve sürece ait bazı özellikler vardır. Bu özellikler kişinin şiddet yaşantısına yanıtını belirlerken, araştırma sonucumuza göre bu yanıtın da ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalarla ilişkili olabileceği söylenebilir. İlişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalarla ilişkili bulunan etmenler arasında örseleyici stres belirtilerinin nasıl öne çıktığının belirlenebilmesi amacıyla boylamasına yeni çalışmalara gereksinim olduğunu düşünüyoruz.

Kaynaklar

1. Sezgin H. Partneri tarafından şiddet görmüş ve kadın sığınma evinde barınan kadınların kullandıkları başatma yöntemleri ile algıladıkları sosyal desteğin ruhsal sağlıkları ile ilişkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi:2007.
2. Hague G, Malos E. Domestic violence: Action for change. New Clarion Press. Cheltenham, England:2005.
3. Damka Z, Kışlak S. Şiddet mağduru kadınlar: sığınma evlerinde bir ruh sağlığı incelemesi. Kadın 2009;1:1.
4. Beck JS. Bilişsel terapi temel ilkeler ve ötesi. (Çeviren: N. Hisli Şahin) Türk Psikologlar Derneği Yayınları. Ankara:1995.
5. Yıldırım G, Tosun A. Travma sonrası stres bozukluğunda bilişsel süreçler. International Journal Of Human Sciences 2012; 2:14-29.
6. Daniels J, Lanus R, Hegadoren K, Coupland N, Rowe B, Neufeld R. Cognitive distortions in an acutely traumatized sample: An investigation of predictive power and neural correlates. Psychol Med 2011; 41:2149-2157.
7. Najavits LM, Gotthardt S, Weiss RD, Epstein M. Cognitive Distortions in the Dual Diagnosis of PTSD and Substance Use Disorder. Cognitive Therapy & Research 2004; 28:159-172.
8. Warda GG, Bryant RA. Cognitive bias in acute stress disorder. Behaviour Research And Therapy 1998; 36:1177-1183.
9. Cerit C, Coşkun B. Depresyon, distimi ve iyileşmiş depresyon hastaları ile sağlıklı kontrol grubunda bilişsel çarpıtmaların karşılaştırılması. Anadolu Psikiyatri Dergisi 2012; 13:250-255.
10. Ağır M. Üniversite öğrencilerinin bilişsel çarpıtma düzeyleri ile problem çözme becerileri ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi: 2007.
11. Dankberg G. Degree of cognitive distortions and level of depression in bulimic patients. Issues Ment Health Nurs 1991; 12:333-342.
12. Nasir RR, Zainah AZ, Khairudin RR, Shahrazad W, Nen SS, Subhi NN. Cognitive distortion as a predictor towards depression among delinquent adolescents. Pertanika Journal Of Social Sciences & Humanities 2011; 19:75-82.
13. Başoğlu M, Şalcıoğlu E, Livanou M, Özeren M, Aker AT, Kılıç C, Mestçioğlu Ö. A study of the validity of a screening instrument for traumatic stress in earthquake survivors in Turkey. J Trauma Stress 2001; 14:491-509.
14. Beck AT. An inventory for measuring depression. Arch Gen Psychiatry 1961; 4:561-571.
15. Hisli N. Beck Depresyon Envanterinin geçerliği üzerine bir çalışma. Psikoloji Dergisi 1998; 6:118-126
16. Beck AT, Weissman A, Lester D, Trexler L. The measurement of pessimism: the hopelessness scale. J Consult Clin Psychol 1974; 42:861-865.
17. Durak A. Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ) Geçerlik Ve Güvenirlilik Çalışması. Türk Psikoloji Dergisi 1994; 9:1-11.
18. Hamamcı Z, Büyüköztürk Ş. İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ölçeği: Ölçeğin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2003; 2:107-111.
19. Hamamcı Z. Bilişsel davranışçı yaklaşımla bütünleştirilmiş psikodrama uygulamasının kişiler arası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve temel inançlar üzerine etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi: 2002.
20. Şahin M, Sarı SV. Ergenlerde görülen zorbalık eğiliminin bilişsel çarpıtmalar ve fonksiyonel olmayan tutumlarla ilişkisi. Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, 2010; 20:1-14.
21. Erok M. İlişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar, ilişkiye dair inançlar, kişilerarası öfke, kişilerarası ilişkiler, problem çözme evlilik çatışması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maltepe Üniversitesi, İstanbul: 2013.
22. Turan AF. Üniversite öğrencilerinin ilişkilere yönelik bilişsel çarpıtmalarını yordamada yalnızlık, benlik saygısı, yaş, cinsiyet ve romantik ilişki yaşama durumunun rolü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir: 2010
23. Güven N. İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve evlilikte problem çözme becerilerinin evlilik doyumu ile ilişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi: 2005.
24. Cash TF. The irrational beliefs test: its relationship with cognitive behavioral traits and depression. J Clin Psychol 1984; 40:1399-1405.
25. Wilson CJ, Bushnell JA, Rickwood DJ, Caputi P, Thomas SJ. The role of problem orientation cognitive distortions in depression and anxiety intervention for young adults. Advances in Mental Health 2011; 10:52-61.
26. Brent D, Kolko D, Birmaher B, Baugher M, Bridge J, Roth C, Holder D. Predictors of treatment efficacy in a clinical trial of three psychosocial treatments for adolescent depression. J Am Acad Child Adolesc Psychiatry 1998; 37:906-914.